UKNF | URZĄD KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO

Metodyka badania i oceny nadzorczej BION powszechnych towarzystw emerytalnych

URZĄD KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO
Warszawa, maj 2025 r.

Spis treści

I. CEL I PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA METODYKI 3
II. TREŚĆ METODYKI 3
II.1. Koncepcja oceny BION PTE 3
II.2. Definicje obszarów ryzyka i pozostałe definicje 4
II.3. Zasady przeprowadzenia oceny BION PTE 4
II.3.1. Obszary podlegające ocenie nadzorczej 8
II.3.2. Ocena zagregowanego ryzyka 8
II.3.3. Ocena adekwatności kapitałowej 9
II.3.4. Ocena zarządzania 10
II.4. Korekty ocen BION PTE 12
II.4.1. Priorytetyzacja działań nadzorczych 14

I. CEL I PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA METODYKI

Zamierzeniem niniejszej Metodyki jest wskazanie sposobu przeprowadzania procesu badania i oceny nadzorczej (BION), zakresu BION oraz przedstawienie zasad nadawania ocen BION powszechnych towarzystw emerytalnych (PTE) w ramach wykonywanych czynności nadzorczych przez pracowników Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego (UKNF).
Celem procesu BION PTE jest dokonanie przez Urząd Komisji Nadzoru Finansowego:

- oceny poziomu ryzyka w PTE,
- ogólnej oceny jakości procesu zarządzania istotnymi czynnikami ryzyka przez PTE,
- identyfikacji obszarów o podwyższonym ryzyku wystąpienia nieprawidłowości w działalności prowadzonej przez PTE,
- wydania rekomendacji dla PTE.

II. TREŚĆ METODYKI

II.1. Koncepcja oceny BION PTE

BION PTE jest całościowym procesem wykorzystującym wszelkie dostępne informacje powzięte w ramach sprawowanego nadzoru. W wyniku procesu BION nadawane są oceny na podstawie dostępnych danych liczbowych i odpowiednich wskaźników, a także uzyskanych informacji oraz wiedzy eksperckiej i nadzorczej pracowników UKNF dokonujących oceny.
Okresem podstawowym, w którym nadawane są oceny BION PTE jest rok podlegający ocenie BION lub stan na ostatni dzień roku podlegającego ocenie BION. W ocenie BION PTE stosowana jest odwrócona czterostopniowa skala, gdzie 1 oznacza ocenę najlepszą i niski poziom ryzyka, a 4 ocenę najgorszą oraz wysoki poziom ryzyka. W interpretacji ocen używane są następujące przedziały wskazujące na poziom ekspozycji PTE na ryzyko.

Tabela 1. Skala oceny BION PTE

Ocena w skali głównej	Przedział ocen szczegółowych	Interpretacja	Oznaczenie kolorystyczne
1	1,0 - 1,49	Ocena dobra	
2	1,5 - 2,49	Ocena zadowalająca	
3	2,5 - 3,49	Ocena budząca zastrzeżenia	
4	3,5 - 4,00	Ocena niedostateczna	

Po zgromadzeniu niezbędnych danych i informacji dokonuje się oceny każdego badanego PTE w poszczególnych kryteriach opisanych w podrozdziale 3 niniejszej Metodyki. Oceny cząstkowe podlegają agregacji w głównych obszarach tematycznych przy użyciu średniej ważonej. Wagi uwzględniają wpływ danego kryterium cząstkowego na obszar objęty oceną.
Składnikiem oceny końcowej jest ocena zagregowanego ryzyka, ocena zarządzania oraz ocena adekwatności kapitałowej. Ocena zarządzania ryzykiem premiuje wdrażanie procesów i procedur rozpoznawania ryzyka oraz jego mitygacji.
Jednym z celów BION PTE jest identyfikacja potrzeby zastosowania środków nadzorczych adekwatnych do uzyskanej oceny i zmierzających do poprawy sytuacji w obszarach generujących zagrożenia dla stabilności finansowej PTE bądź interesu członków otwartego funduszu emerytalnego (OFE) lub dobrowolnego funduszu emerytalnego (DFE, w tym DFE

zdefiniowanej daty funkcjonujące w oparciu o ustawę z dnia 4 października 2018 r. o pracowniczych planach kapitałowych, dalej: „ustawa o PPK"), którymi zarządza badane PTE.

Rysunek 1. Schemat procesu BION PTE

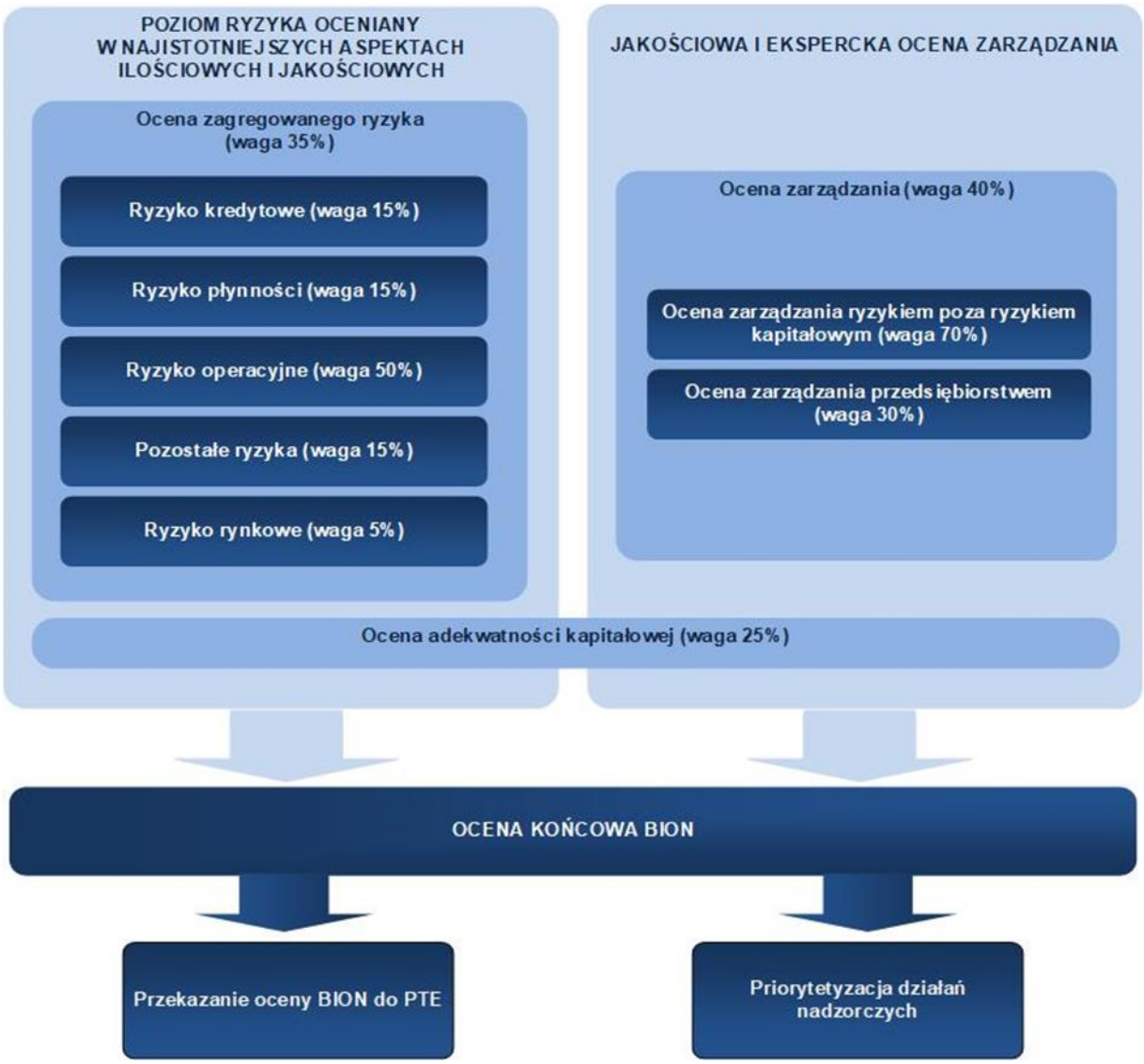

II.2. Definicje obszarów ryzyka i pozostałe definicje

Ryzyko kredytowe - ryzyko nieoczekiwanego niewykonania zobowiązania przez kontrahenta lub pogorszenia się zdolności kredytowej zagrażającej wykonaniu takiego zobowiązania.
Rodzaje ryzyka w ramach ryzyka kredytowego:

- *ryzyko koncentracji* - wynikające z uzależnienia się (braku dywersyfikacji) lub nadmiernej ekspozycji wobec jednego podmiotu lub podmiotów powiązanych,
- *ryzyko inwestycji w podmioty zależne* - ryzyko utraty wartości zaangażowania kapitałowego i straty z tytułu zobowiązania wsparcia podmiotu zależnego związane z inwestycjami w jednostkach zależnych, stowarzyszonych i współkontrolowanych.

Ryzyko płynności - ryzyko niewywiązania się z bieżących zobowiązań w wyniku niedopasowania przepływów finansowych.
Rodzaje ryzyka w ramach ryzyka płynności:

- *ryzyko niedopasowania aktywów i pasywów* - wynikające z rozbieżności w wysokości i czasie przepływów finansowych wynikających z zapadalności aktywów i wymagalności zobowiązań. W ramach tego rodzaju ryzyka brana jest pod uwagę:
  - niemożność upłynnienia przez PTE lokat i innych aktywów w celu uregulowania swoich zobowiązań w momencie, gdy stają się one wymagalne,
  - brak instrumentów dostępnych do sprzedaży w sytuacji zwiększonych zobowiązań,
- *ryzyko rozliczenia* - wynikające z ograniczenia w transferze środków finansowych,
- *ryzyko opcji* - związane z prawem kontrahenta do zmiany wysokości i terminów przepływów pieniężnych.

Ryzyko operacyjne - ryzyko wystąpienia straty związane z niedostateczną efektywnością działań ludzi, systemów, warunków zewnętrznych oraz procesów zachodzących w podmiocie (również przy ich wdrażaniu):

- *ryzyko technologiczne i techniczne* - ryzyko pogorszenia wyniku finansowego towarzystwa, naruszenia przepisów prawa (w szczególności w zakresie ochrony danych wrażliwych klientów lub informacji stanowiących tajemnicę zawodową) lub utraty reputacji na skutek niewłaściwego zarządzania technologiami informacyjnymi i procesami lub ryzyko zakłóceń działalności podmiotu wskutek zaburzeń pracy systemów teleinformatycznych i informacyjnych,
- *ryzyko outsourcingu* - ryzyko negatywnego wpływu ze strony podmiotu zewnętrznego na ciągłość, integralność lub jakość funkcjonowania podmiotu, jego majątku lub pracowników,
- *ryzyko nadużyć/defraudacji* - ryzyko związane ze świadomym działaniem na szkodę podmiotu przez jego pracowników lub osoby trzecie,
- *ryzyko bezpieczeństwa* - ryzyko zakłócenia funkcjonowania podmiotu lub strat finansowych w wyniku niedostatecznej ochrony jego zasobów i informacji,
- *ryzyko zdarzeń zewnętrznych (ciągłości działania)* - ryzyko braku możliwości prowadzenia działalności przez podmiot lub poniesienia strat w wyniku zdarzeń nadzwyczajnych takich jak trzęsienia ziemi, pożary, powodzie, akty terroru, brak dostępu do siedziby (miejsca prowadzenia działalności) lub mediów.

Pozostałe obszary są uwzględniane przy ocenie ryzyka operacyjnego lub umieszczone w innych kategoriach ryzyka:

- *ryzyko prawne* - ryzyko poniesienia strat na skutek błędnego lub zbyt późnego opracowania lub uchwalenia regulacji, ich niestabilności, zmian w orzecznictwie, błędnego ukształtowania stosunków prawnych, jakości dokumentacji formalno-prawnej czy niekorzystnych rozstrzygnięć sądów lub innych organów w sprawach spornych prowadzonych z innymi podmiotami,
- *ryzyko utraty reputacji* - ryzyko związane z negatywnym odbiorem wizerunku podmiotu przez klientów, kontrahentów, inwestorów, akcjonariuszy, nadzorców, regulatorów oraz opinię publiczną,
- *ryzyko podatkowe i rachunkowe* - ryzyko negatywnych skutków ekonomicznych dla podmiotu z powodu niewłaściwej (nieprawidłowej) ewidencji rachunkowej, sprawozdawczości, błędnego wyznaczenia zobowiązań podatkowych podmiotu lub ich nieterminowej zapłaty,
- *ryzyko produktu* - ryzyko związane ze sprzedażą przez podmiot produktu (usług), który: nie spełnia wymagań i potrzeb klientów, nie jest zgodny z prawem i regulacjami, generuje

dodatkowe ryzyko (dla podmiotu i jego klientów), nie ma dostatecznego wsparcia w procesach zachodzących w podmiocie, czy też pracownikach.

Ryzyko zarządzania OFE i DFE (w tym funduszy zdefiniowanej daty w rozumieniu art. 38 ustawy o PPK), jako ryzyko specyficzne PTE, w ramach ryzyka operacyjnego:

- *ryzyko wystąpienia szkody w OFE lub DFE* spowodowane niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem przez PTE swych obowiązków w zakresie zarządzania funduszami i ich reprezentacji,
- *ryzyko zarządzania konfliktem interesów w OFE, DFE i PTE* - ryzyko związane z działaniem na szkodę OFE lub DFE przez członków władz statutowych towarzystwa, osób pozostających z towarzystwem w stosunku pracy, osób pozostających z towarzystwem lub funduszem w stosunku zlecenia lub innym stosunku prawnym o podobnym charakterze, pracowników podmiotów pozostających z towarzystwem lub funduszem w stosunku zlecenia lub innym stosunku prawnym o podobnym charakterze, w szczególności ryzyko wykorzystania informacji: o lokatach funduszu, planowanych transakcjach OFE lub DFE, strategii inwestycyjnej. Ryzyko to w szczególności obejmuje zagadnienia inwestycji własnych pracowników PTE, konflikt interesów spółek w ramach grupy finansowej, której częścią jest OFE lub DFE, a także ryzyko konfliktu interesów między działalnością inwestycyjną OFE oraz DFE,
- *ryzyko związane ze stosowanymi zasadami ładu korporacyjnego* - ryzyko powstania szkody w OFE lub DFE w związku z niestosowaniem lub nieprawidłowym stosowaniem zasad ładu korporacyjnego w odniesieniu do spółek znajdujących się w portfelu OFE lub DFE oraz spółek w ramach grupy finansowej, do której należą fundusze i towarzystwo (np. poprzez kierowanie się w działalności lokacyjnej funduszy zasadami innymi niż rentowność i bezpieczeństwo lokat),
- *ryzyko zarządzania umowami zawieranymi przez PTE z podmiotami zewnętrznymi* - ryzyko zawierania przez PTE na rzecz OFE lub DFE, niekorzystnych umów z podmiotami zewnętrznymi i wynikających z tego negatywnych konsekwencji dla członków funduszy lub zdarzeń niekorzystnie wpływających na sytuację finansową PTE,
- *ryzyko agenta transferowego* - ryzyko powstania szkody w OFE lub DFE w związku z nieprawidłowościami w wykonaniu umowy przez podmiot zewnętrzny/komórkę w ramach PTE wykonujących funkcje agenta transferowego dla OFE lub DFE, w szczególności w takich obszarach jak: zarządzanie umowami z OFE lub DFE, prowadzenie rejestru członków OFE i DFE, przeliczanie i umarzanie jednostek rozrachunkowych,
- *ryzyko utraty członków* - specyficzne dla OFE lub DFE ryzyko osłabienia pozycji rynkowej OFE lub DFE, w szczególności ryzyko utraty reputacji OFE lub DFE.

Ryzyko biznesowe - ryzyko nieosiągnięcia założonych i koniecznych celów ekonomicznych z powodu niepowodzenia w rywalizacji rynkowej.

Ryzyko biznesowe przejawia się w następujących obszarach:

- *ryzyko strategiczne* - ryzyko związane z podejmowaniem niekorzystnych lub błędnych decyzji strategicznych, brakiem lub wadliwą realizacją przyjętej strategii oraz ze zmianami w otoczeniu zewnętrznym i niewłaściwą reakcją na te zmiany,
- *wyniku finansowego* - ryzyko realizacji wyniku finansowego poniżej wymagań wynikających z potrzeby prowadzenia bieżącej działalności i rozwoju oraz zapewnienia odpowiedniego poziomu kapitałów,
- *otoczenia ekonomicznego* - ryzyko zmiany warunków ekonomiczno-społecznych mających niekorzystny wpływ na podmiot (np. cykli koniunkturalnych),

- *regulacyjne* - ryzyko zmiany prawnych warunków prowadzenia działalności,
- *konkurencji* - ryzyko zmian rynkowych mających niekorzystny wpływ na podmiot.

Ryzyko modeli - ryzyko wdrożenia nieprawidłowo zbudowanych (zdefiniowanych) modeli, taryf lub parametrów, niewłaściwego zastosowania modeli lub braku niezbędnej ich aktualizacji.

- *ryzyko danych* - ryzyko wynikające z wykorzystania (do budowy modeli) nieprawidłowych, niewiarygodnych lub niekompletnych danych,
- *ryzyko założeń* - ryzyko wynikające z założeń lub uproszczeń przyjętych przy budowaniu modeli lub ustalaniu parametrów,
- *ryzyko metodologiczne* - ryzyko wynikające z wykorzystania do budowy modeli, taryfikacji lub ustalania parametrów niewłaściwych narzędzi, technik lub metod (w tym statystycznych),
- *ryzyko administrowania* - ryzyko niewłaściwego zastosowania lub działania modeli z powodu ich nieadekwatnego monitorowania, walidacji lub aktualizacji.

Ryzyko rynkowe - ryzyko utraty wartości aktywów, wzrostu poziomu zobowiązań lub negatywnej zmiany wyniku finansowego w rezultacie wrażliwości na zmienność parametrów rynkowych (cen na rynku).
Rodzaje ryzyka w ramach ryzyka rynkowego:

- *ryzyko stóp procentowych* - związane z wrażliwością na zmiany stóp procentowych,
- *ryzyko cen instrumentów* - wynikające z wrażliwości na zmiany cen instrumentów finansowych,
- *ryzyko kursowe* - dotyczące wrażliwości na zmiany kursów walut.

Ryzyko kapitałowe - ryzyko wynikające z niezapewnienia kapitału w wysokości wymaganej w obowiązujących regulacjach lub adekwatnej do ekspozycji PTE na ryzyko związane z prowadzoną działalnością.

Audyt wewnętrzny - działalność niezależna i obiektywna, której celem jest ocena adekwatności i efektywności systemu kontroli wewnętrznej i innych elementów systemu zarządzania, w tym wykonywania zadań powierzonych osobom trzecim lub zewnętrznym jednostkom organizacyjnym.

Komitet Audytu - komitet, o którym mowa w art. 128 ust. 1 ustawy z dnia 11 maja 2017 r. o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym (dalej: „ustawa o biegłych rewidentach").

Komitet Inwestycyjny - organ kolegialny posiadający bezpośredni wpływ na politykę inwestycyjną funduszu/y.

Metodyka - „Metodyka badania i oceny nadzorczej (BION) powszechnych towarzystw emerytalnych".

Skarga - roszczenie bądź żądanie członka, byłego członka funduszu emerytalnego, otwartego lub dobrowolnego, skierowane do tego funduszu w związku z podejrzeniem, że działalność tego funduszu jest niezgodna z przepisami prawa lub postanowieniami statutu funduszu. Skarga może być również skierowana w imieniu grupy członków przez organizację społeczną, której zadanie nie polega na prowadzeniu działalności gospodarczej.

Strategia działania - przyjęty formalnie dokument określający cele PTE, wskazujący działania konieczne dla ich realizacji, poprzez określenie spodziewanych rezultatów podejmowanych działań, czasu ich obowiązywania oraz wskazujący osoby odpowiedzialne za ich realizację.

Strategia inwestycyjna funduszu - sporządzona w formie pisemnej i zatwierdzona przez zarząd oraz radę nadzorczą PTE strategia bieżącej, średnioterminowej i długoterminowej polityki inwestycyjnej zarządzanego funduszu.

System kontroli wewnętrznej - system obejmujący w szczególności procedury administracyjne i księgowe, organizację kontroli wewnętrznej, odpowiednie ustalenia w zakresie sprawozdawczości na wszystkich szczeblach struktury organizacyjnej PTE oraz funkcję zgodności z przepisami („compliance").
System kontroli wewnętrznej składa się z następujących ściśle powiązanych elementów: środowisko kontroli (obejmujące sposób zarządzania PTE, kierowania pracownikami), czynności kontrolne (działania zwiększające możliwości osiągniecia zamierzonych celów i minimalizujące ryzyko poprzez zasady zatwierdzania, podziału obowiązków, weryfikacji, uzgodnień), komunikacji i informowania (określające sposób przekazywania informacji), monitorowania.
Celami systemu kontroli wewnętrznej jest zapewnienie:

- prawidłowości procedur administracyjnych i księgowych a także sprawozdawczości finansowej oraz rzetelnego raportowania wewnętrznego i zewnętrznego,
- zgodności działania z przepisami prawa i regulacjami wewnętrznymi oraz z uwzględnieniem rekomendacji nadzorczych.

Panel ekspertów - panel składający się z pracowników UKNF właściwych do nadzorowania obszarów podlegających ocenie BION PTE.

Przedsiębiorstwo, PTE - powszechne towarzystwo emerytalne.

II.3. Zasady przeprowadzenia oceny BION PTE

Ocena poszczególnych kryteriów opisanych poniżej oraz ocen w obszarach jest nadawana w zależności od rodzaju kryterium: za rok podlegający ocenie BION, według stanu na ostatni dzień roku podlegającego ocenie lub w przypadku kryteriów wskaźnikowych ryzyka kredytowego maksymalna ocena liczbowa według stanu na koniec poszczególnych kwartałów roku podlegającego ocenie BION. Nadane oceny mogą być zmieniane przez eksperta lub panel ekspertów w przypadku, gdy informacje pozyskane w ramach nadzoru, inspekcji lub stan faktyczny uzasadniają dokonanie takiej zmiany.

II.3.1. Obszary podlegające ocenie nadzorczej

W procesie badania i oceny nadzorczej na końcową ocenę nadzorczą BION PTE wpływ mają oceny trzech głównych obszarów:

1. Ocena zagregowanego ryzyka,
2. Ocena adekwatności kapitałowej,
3. Ocena zarządzania PTE.

Poniżej przedstawiono metodykę oceny poszczególnych obszarów ryzyka. Ocena poszczególnych kryteriów jest przeprowadzana przy użyciu dostępnych w UKNF danych, jak również otrzymanych od PTE informacji przedstawionych w ankiecie, wyjaśnień dotyczących sytuacji podmiotu za rok podlegający ocenie BION oraz planów i perspektyw PTE.
Ocena poszczególnych kryteriów opisanych poniżej oraz ocen w obszarach, jest zmieniana przez eksperta lub panel ekspertów w przypadku, gdy informacje pozyskane w ramach nadzoru, kontroli lub stan faktyczny uzasadniają dokonanie takiej zmiany.

II.3.2. Ocena zagregowanego ryzyka

Jest to obszar skupiający główne czynniki ryzyka związane z działalnością PTE poza ryzykiem kapitałowym i zapewnieniem adekwatności kapitałowej PTE. W skład jego wchodzi pięć komponentów: ryzyko kredytowe, ryzyko rynkowe, ryzyko płynności, ryzyko operacyjne oraz pozostałe ryzyka. Waga tego ryzyka w ocenie końcowej po agregacji wynosi 35%.

1) Ryzyko kredytowe:
   - udział lokat.(tj. innych niż papiery wartościowe wyemitowane przez: Skarb Państwa lub Narodowy Bank Polski, papiery wartościowe gwarantowane lub poręczane przez Skarb Państwa lub Narodowy Bank Polski, środki pieniężne i inne aktywa pieniężne oraz pozostałe krótkoterminowe aktywa finansowe) w aktywach pomniejszonych o czynne rozliczenia międzyokresowe kosztów i wartości niematerialne i prawne;
   - maksymalny udział lokat bankowych lub środków na rachunkach bankowych w jednym podmiocie lub grupie podmiotów powiązanych w aktywach ogółem;
   - ocena poziomu zaangażowania PTE w jednostkach zależnych, stowarzyszonych lub współkontrolowanych w odniesieniu do aktywów oraz poziomu kontroli w tych spółkach.
2) Ryzyko rynkowe:
   - przychody z działalności finansowej/przychody ogółem;
   - koszty z działalności finansowej związane z lokatami/koszty ogółem;
   - udział lokat w akcje i udziały w ogólnej sumie lokat.
3) Ryzyko płynności:
   - środki pieniężne/zobowiązania krótkoterminowe;
   - wskaźnik bieżącej płynności = aktywa obrotowe / zobowiązania bieżące;
   - środki płynne/(całość zobowiązań + rezerwy na zobowiązania + RMK bierne);
   - udział zobowiązań krótkoterminowych PTE z tytułu zaciągniętych kredytów, pożyczek, emisji dłużnych papierów wartościowych w kapitałach własnych PTE.
4) Ryzyko operacyjne:

W celu oceny poziomu ryzyka operacyjnego brany jest pod uwagę stopień narażenia PTE na zagrożenia zewnętrzne i wewnętrzne, z uwzględnieniem m.in.:

1. skali i stopnia złożoności działalności PTE:
   - udziału w rynku pod względem prowadzonych rachunków członków OFE i DFE;
   - liczby zarządzanych funduszy i subfunduszy;
2. oceny zdarzeń operacyjnych:
   - charakteru, częstotliwości oraz istotności zdarzeń operacyjnych, w tym skarg i reklamacji;
   - charakteru, liczby oraz istotności informacji o nieprawidłowościach w funkcjonowaniu podmiotów nadzorowanych i zawiadomień sygnalistów dotyczących działalność PTE oraz funduszy zarządzanych przez dane PTE;
   - istotnych zmian w strukturze organizacyjnej PTE;
   - zmiany miejsca prowadzenia działalności przez PTE;
   - działania na szkodę PTE lub zarządzanych funduszy;
   - konflikt interesów, w tym m.in. w związku z inwestycjami własnymi osób związanych umową z towarzystwem lub zasiadaniem przez osoby rekomendowane przez PTE w radach nadzorczych spółek, których akcje znajdują się w portfelach funduszy w okresie, którego dotyczy ocena BION PTE;

- inwestycje własne pracowników PTE;

3. outsourcingu działalności PTE lub zarządzanych funduszy:
   - ilości kluczowych czynności zlecanych podmiotom zewnętrznym;
   - jakości bieżącego nadzorowania przez PTE działalności podmiotów zewnętrznych, którym PTE powierzyło wykonywanie czynności;
4. jakości funkcjonujących w PTE procesów:
   - jakości sprawozdawczości do UKNF;
   - skali i okresu występowania przekroczeń ograniczeń inwestycyjnych zarządzanych funduszy;
   - realizacji obowiązków informacyjnych PTE oraz funduszy zarządzanych przez PTE wobec UKNF;
   - polityki zatrudnienia w PTE (dzielone etaty w komórce nadzoru zgodności z prawem, w komórce audytu wewnętrznego, kontroli wewnętrznej, zarządzania ryzykiem);
5. opinii podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych z badania sprawozdań finansowych PTE i zarządzanych funduszy;

5) Pozostałe ryzyka:
   - koszty całkowite PTE/przychody całkowite PTE;
   - wynik netto/przychody z zarządzania funduszami;
   - wynik techniczny z zarządzania/przychody z tytułu zarządzania funduszami;
   - udział czynnych rozliczeń międzyokresowych kosztów oraz wartości niematerialnych i prawnych w aktywach;
   - ocena raportów o szczegółowej metodologii wyceny instrumentów stanowiących lokaty funduszy.

II.3.3. Ocena adekwatności kapitałowej

Ocena adekwatności kapitałowej posiada 25% wagę w ocenie końcowej BION, w jej ramach oceniane są: poziom ryzyka kapitałowego i zarządzanie kapitałem.

- kapitał własny/suma bilansowa;
- wynik finansowy netto do średniej wartości kapitału własnego na początek i koniec ostatniego roku;
- kapitał własny PTE + wartość środków Funduszu Gwarancyjnego/wartość aktywów netto zarządzanych funduszy emerytalnych;
- środki płynne PTE*) + wartość środków Funduszu Gwarancyjnego/wartość aktywów netto zarządzanych funduszy emerytalnych;
- ocena akcjonariuszy PTE;
- ocena pokrycia kapitałów aktywami;
- ocena stosowania się przez PTE do rekomendacji KNF w zakresie polityki dywidendowej w okresie 3 lat przed datą oceny BION.

*) środki płynne PTE to papiery wartościowe wyemitowane przez Skarb Państwa lub Narodowy Bank Polski, papiery wartościowe gwarantowane lub poręczane przez Skarb Państwa lub Narodowy Bank Polski, środki pieniężne i inne aktywa pieniężne, należności krótkoterminowe od OFE i DFE z tytułu opłaty od składek i za zarządzanie oraz pozostałe krótkoterminowe aktywa finansowe.

II.3.4. Ocena zarządzania

Ocena zarządzania ryzykiem uwzględnia dwa aspekty: procesy zarządzania ryzykiem oraz ocenę zarządzania przedsiębiorstwem. Waga tego obszaru w ocenie końcowej wynosi 40%.

1) Zarządzanie ryzykiem:
   - funkcjonowanie systemu zarządzania ryzykiem oraz dedykowanych regulacji wewnętrznych PTE;
   - procedury ciągłości działania dla procesów krytycznych zdefiniowanych przez PTE;
   - regulacje wewnętrzne i nadzór nad poprawnością wykonywania czynności przez podmioty trzecie;
   - skład i funkcjonowanie komitetu inwestycyjnego w PTE;
   - rodzaje i sposób monitorowania ryzyka dotyczącego portfeli inwestycyjnych zarządzanych funduszy;
   - identyfikacja ryzyka biznesowego w działalności PTE;
   - regulacje wewnętrzne i ocena zarządzania ryzykiem modeli;
   - regulacje wewnętrzne i zdarzenia dotyczące naruszenia tajemnicy zawodowej;
   - zasady rozpatrywania skarg zgłaszanych przez członków funduszy;
   - działania podjęte przez PTE w celu realizacji rekomendacji organu nadzoru przekazanych na spotkaniach prezentujących ocenę BION za poprzedni rok;
2) Zarządzanie przedsiębiorstwem:
   - ocena funkcjonowania w PTE systemu kontroli wewnętrznej, audytu wewnętrznego i nadzoru zgodności działalności z prawem;
   - rotacja w zakresie zatrudnienia na stanowiskach osób kierujących następującymi komórkami organizacyjnymi PTE: zarządzania ryzykiem, zarządzania portfelem funduszu/y, księgowości, audytu wewnętrznego;
   - stwierdzane przez KNF nieprawidłowości w działalności PTE skutkujące wysłaniem powiadomienia pokontrolnego;
   - postępowania w zakresie nałożenia lub nałożenie kary pieniężnej na PTE lub członków organów statutowych PTE;
   - rotacja i kompletność składu zarządu i rady nadzorczej PTE;
   - dostosowanie składu zarządu i rady nadzorczej PTE do wymogów wynikających z przepisów prawa i statutu PTE;
   - ocena realizacji zasad ładu korporacyjnego przez PTE;
   - ocena funkcjonowania, składu, wiedzy i kompetencji komitetu audytu w PTE oraz realizacji przez niego zadań określonych przepisami prawa.

II.4. Korekty ocen BION PTE

Przedstawione powyżej kryteria i sposób oceny podlegają ostatecznej akceptacji przez panel ekspertów UKNF. Ocena uzyskana zgodnie z podstawową metodyką jest korygowana w przypadku, gdy analiza przedstawionych dokumentów, informacje pozyskane w ramach nadzoru, kontroli lub stan faktyczny uzasadniają dokonanie takiej zmiany. Korekcie może również podlegać ocena końcowa. Lista korekt stosowanych przy przeprowadzaniu oceny PTE została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tabela 2. Korekty ocen w ramach BION PTE

Lp.	Opis korekty	Obszar korygowany	Ocena szczegółowa BION po korekcie
1	Jeśli w towarzystwie poziom zobowiązań krótkoterminowych PTE z tytułu zaciągniętych kredytów, pożyczek, emisji dłużnych papierów wartościowych przekracza 20% kapitału własnego wówczas ocena ryzyka płynności jest równa 4, a ocena poziomu ryzyka ogółem nie może być lepsza niż 3.	ryzyko płynności	4
		ryzyko ogółem	3
2	Jeśli w towarzystwie występuje niedobór kapitału własnego (wynikający z wymogu ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych, dalej: „ustawa o fe") ocena obszaru adekwatności kapitałowej jest równa 4, a końcowa ocena BION nie może być lepsza niż 3.	adekwatność kapitałowa	4
		końcowa ocena BION	3
3	Jeśli ocena pokrycia aktywów netto funduszy emerytalnych kapitałem własnym PTE i środkami z Funduszu Gwarancyjnego lub ocena pokrycia aktywów netto funduszy emerytalnych środkami płynnymi PTE i środkami z Funduszu Gwarancyjnego jest niedostateczna, wówczas ocena obszaru adekwatności kapitałowej nie może być lepsza niż 3.	adekwatność kapitałowa	3
4	Jeśli ocena pokrycia aktywów netto funduszy emerytalnych kapitałem własnym PTE i środkami z Funduszu Gwarancyjnego lub ocena pokrycia aktywów netto funduszy emerytalnych środkami płynnymi PTE i środkami z Funduszu Gwarancyjnego jest na poziomie oceny budzącej zastrzeżenia, wówczas ocena obszaru adekwatności kapitałowej nie może być lepsza niż 2.	adekwatność kapitałowa	2
5	Jeżeli PTE nie dokonuje zmiany firmy audytorskiej badającej sprawozdania finansowego PTE, OFE lub DFE przez okres dłuższy niż 10 lat lub dokonując rotacji, wybiera podmiot z tej samej sieci (w rozumieniu ustawy z dnia 11 maja 2017 r. o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym) przez okres dłuższy niż 10 lat, to ocena obszaru ryzyko operacyjne nie może być lepsza niż 3,5.	ryzyko operacyjne	3,5
6	W przypadku, gdy wydana przez biegłego rewidenta ocena z badania sprawozdania finansowego PTE, OFE lub DFE jest negatywna, wówczas ocena ryzyka operacyjnego i ocena końcowa BION jest równa 4.	ryzyko operacyjne	4
		końcowa ocena BION	4

Lp.	Opis korekty	Obszar korygowany	Ocena szczegółowa BION po korekcie
7	Jeśli biegły rewident wydał opinię z zastrzeżeniem do sprawozdania finansowego za rok podlegający ocenie BION, to ocena ryzyka operacyjnego nie może być lepsza niż 2,5.	ryzyko operacyjne	2,5
8	Jeżeli stwierdzone zostały przypadki sporządzania sprawozdań finansowych niezgodnie z zasadami rachunkowości lub przepisami prawa, to ocena obszaru ryzyko operacyjne nie może być lepsza niż 3.	ryzyko operacyjne	3
9	Jeżeli w PTE nie ma podziału obowiązków pomiędzy poszczególnych członków Zarządu, to ocena zarządzanie przedsiębiorstwem nie może być lepsza niż 2,5.	zarządzanie przedsiębiorstwem	2,5
10	Jeżeli wakat na stanowisku Prezesa Zarządu PTE trwa dłużej niż 6 miesięcy to ocena zarządzania przedsiębiorstwem nie może być lepsza niż 3.	zarządzanie przedsiębiorstwem	3
11	Jeżeli występują braki w składzie zarządu PTE utrzymujące się przynajmniej 1 rok, ocena zarządzania przedsiębiorstwem nie może być lepsza niż 2,5.	zarządzanie przedsiębiorstwem	2,5
12	Jeżeli w roku podlegającym ocenianie BION na PTE została nałożona kara, to ocena zarządzania nie może być lepsza niż 1,75.	ocena zarządzania	1,75
13	W przypadku, gdy PTE nie stosuje się do zaleceń organu nadzoru w zakresie polityki dywidendowej, wówczas panel ekspertów UKNF może podjąć decyzję o obniżeniu oceny w obszarze adekwatności kapitałowej do 4.	adekwatność kapitałowa	4 decyzja panelu ekspertów
14	Ocena końcowa BION lub ocena zarządzania może zostać obniżona, gdy PTE: - nie zastosowało się do istotnych zaleceń organu nadzoru wynikających z poprzedniej oceny BION, - nie stosuje się do wytycznych/rekomendacji organu nadzoru.	końcowa ocena BION lub ocena zarządzania	decyzja panelu ekspertów
15	Jeżeli PTE lub jego akcjonariusze planują lub podejmują działania mające na celu dokonanie zmian właścicielskich w PTE, połączenie z innym PTE, przejęcie zarządzania innym funduszem emerytalnym lub przekształcenie wynikające z obowiązujących przepisów prawa, rezygnację z prowadzenia dotychczasowej działalności w całości bądź w części, a działania te w ocenie organu nadzoru mogą mieć znaczny i negatywny wpływ na poziom ryzyka działalności towarzystwa lub zagrażać jego stabilnemu funkcjonowaniu, to ocena końcowa BION może zostać obniżona decyzją panelu ekspertów.	końcowa ocena BION	decyzja panelu ekspertów
16	W przypadku, gdy ocena poziomu ryzyka ogółem jest niedostateczna, wówczas ocena końcowa BION nie może być lepsza niż 2,5.	końcowa ocena BION	2,5
17	W przypadku, gdy ocena adekwatności kapitałowej jest niedostateczna, wówczas ocena końcowa BION nie może być lepsza niż 3.	końcowa ocena BION	3

Lp.	Opis korekty	Obszar korygowany	Ocena szczegółowa BION po korekcie
18	W przypadku, gdy ocena zarządzania jest niedostateczna, wówczas ocena końcowa BION nie może być lepsza niż 2,5.	końcowa ocena BION	2,5
19	W sytuacji, gdy panel ekspertów UKNF stwierdzi, że ocena nadana na podstawie metodyki BION nie odzwierciedla w pełni faktycznej sytuacji PTE możliwa jest korekta oceny.	możliwa korekta wszystkich ocen	decyzja panelu ekspertów
20	Jeżeli w kryterium oceniającym monitorowanie przez PTE stopnia zaangażowania kapitałowego zarządzanych przez nie funduszy w spółkach, w których osiągnięcie określonego progu wymaga wypełnienia obowiązków informacyjnych lub uzyskania zgody organu nadzoru, została nadana ocena niedostateczna, wówczas ocena zarządzania ryzykiem może zostać skorygowana według decyzji panelu ekspertów.	ocena zarządzania ryzykiem	decyzja panelu ekspertów
21	W przypadku jeśli ocena jednego z obszarów ryzyka (kredytowe, rynkowe, płynności, operacyjne lub pozostałe ryzyka) jest niedostateczna, wówczas ocena ryzyka ogółem nie może być lepsza niż 2,5.	ryzyko ogółem	2,5

II.4.1. Priorytetyzacja działań nadzorczych

Poziom oceny nadzorczej uzyskanej przez PTE determinuje stopień intensywności działań nadzorczych podejmowanych przez UKNF. Co do zasady, im gorsza jest ocena BION PTE, tym większe jest nasilenie czynności organu nadzoru zmierzających do poprawy sytuacji podmiotu oraz do ochrony interesów członków OFE i DFE zarządzanych przez dane PTE. Ze względu na fakt, iż OFE/DFE stanowią jeden z elementów systemu zabezpieczenia społecznego, istotność każdego PTE jest oceniana jako wysoka.

Rysunek 2. Skala intensywności działań nadzorczych

Ocena istotności PTE	INTENSYWNOŚĆ DZIAŁAŃ NADZORCZYCH				
wysoka	niska	umiarkowana	podwyższona	wysoka	
	dobra (1 – 1,49)	zadowalająca (1,5 – 2,49)	budząca zastrzeżenia (2,5 – 3,49)	niedostateczna (3,5 – 4)	Ocena końcowa BION PTE

BION określa katalog potencjalnych działań, które mogą być zastosowane dla każdego przedziału uzyskanych ocen PTE. Nie zakłada on jednak pełnego automatyzmu w tym zakresie i pozostawia pewną swobodę elastycznego kształtowania indywidualnej polityki nadzorczej. Podkreślenia wymaga fakt, że wszelkie działania nadzorcze wymienione w poniższym zestawieniu będą wykonywane zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

Tabela 3. Katalog potencjalnych działań nadzorczych w zależności od intensywności działań nadzorczych

Intensywność działań nadzorczych	Katalog potencjalnych działań nadzorczych
Niska intensywność działań nadzorczych	• Monitorowanie i analiza danych sprawozdawczych • Rozważenie wezwania do udzielenia wyjaśnień lub przekazania dodatkowych informacji w zakresie występujących nieprawidłowości i w obszarach o ocenie wyższej niż 2,49 • Rozważenie przeprowadzenia kontroli problemowej w obszarach o ocenie wyższej niż 2,99
Umiarkowana intensywność działań nadzorczych	• Dodatkowa, pogłębiona analiza danych sprawozdawczych w obszarach o ocenie wyższej niż 2,99 • Wezwanie do udzielenia wyjaśnień lub przekazania dodatkowych informacji w zakresie występujących nieprawidłowości i w obszarach o ocenie wyższej niż 2,49 • Rozważenie przeprowadzenia kontroli problemowej w obszarach o ocenie wyższej niż 2,99 • Rozważenie przeprowadzenia kontroli kompleksowej w podmiocie
Podwyższona intensywność działań nadzorczych	• Dodatkowa, pogłębiona analiza danych sprawozdawczych w obszarach o ocenie wyższej niż 2,99 • Wezwanie do udzielenia wyjaśnień lub przekazania dodatkowych informacji • Przeprowadzenie kontroli kompleksowej w podmiocie ze szczególnym uwzględnieniem obszarów o ocenie wyższej niż 2,99 • Rozważenie nałożenia kary pieniężnej na podmiot • Wszczęcie postępowania w przedmiocie nałożenia kary pieniężnej w stosunku do podmiotu lub osób odpowiedzialnych • Rozważenie wszczęcia postępowania o cofnięcie zezwolenia na pełnienie funkcji członka zarządu albo rady nadzorczej osobom odpowiedzialnym za nadzór nad obszarem, w którym wykryto rażące nieprawidłowości wpływające na pogorszenie oceny nadzorczej powyżej poziomu 3,49
Wysoka intensywność działań nadzorczych	• Dodatkowa, pogłębiona analiza danych sprawozdawczych w obszarach o ocenie wyższej niż 2,99 • Wezwanie do udzielenia wyjaśnień lub przekazania dodatkowych informacji • Przeprowadzenie kontroli kompleksowej w podmiocie ze szczególnym uwzględnieniem obszarów o ocenie wyższej niż 2,99 • Wszczęcie postępowania w przedmiocie nałożenia kary pieniężnej w stosunku do podmiotu lub osób odpowiedzialnych • Rozważenie wszczęcia postępowania o cofnięcie zezwolenia na pełnienie funkcji członka zarządu albo rady nadzorczej osobom odpowiedzialnym za nadzór nad obszarem, w którym wykryto rażące nieprawidłowości wpływające na pogorszenie oceny nadzorczej powyżej poziomu 3,49 • Rozważenie wszczęcia postępowania w sprawie cofnięcia zezwolenia na utworzenie towarzystwa